

ΤΑΞΗ: Β΄ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Υπεύθυνη τμήματος ΝΓΛ: ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΧΡΗΣΤΑΚΗ

Επιμέλεια διαγωνίσματος: ΕΛΙΝΑ ΔΟΥΔΟΥΜΗ

(Κριτήριο από την Τράπεζα Θεμάτων)

Κείμενο 1

Πως τα ΜΜΕ ενισχύουν τα αρνητικά στερεότυπα

Το κείμενο (διασκευή) δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα «ΝΕΑ ΣΕΛΙΔΑ» στις 01/08/2017 και υπογράφεται από την Νικολέττα Τσιτσανούδη-Μαλλίδη, επικ. καθηγήτρια Γλωσσολογίας στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Local Expert στο πρόγραμμα Respect Words, Κατά της Ρητορικής του Μίσους.

Ο όρος «στερεότυπο» αναφέρεται σε «προκατασκευασμένες» πεποιθήσεις για τάξεις ατόμων, ομάδων ή αντικειμένων, που δεν προκύπτουν από μια σύγχρονη εκτίμηση του κάθε φαινομένου, αλλά από μηχανικές συνήθειες κρίσεως και προσδοκίας. Πρόκειται για ομαδικές πεποιθήσεις που είναι δυνατόν να αναφέρονται σε έναν λαό, θεσμό, ιδέα, αξία, φαινόμενο ή αντικείμενο κατά τρόπο μονόπλευρο, σχηματικό και γενικευτικό, σε βαθμό που οι «κρινόμενοι» να εμφανίζουν σημαντικές παραμορφώσεις και στρεβλώσεις ως προς την πραγματική τους εικόνα και κατάσταση. [...]

Η γλώσσα, ως μη κοινωνικά αθώα, έρχεται να εξυπηρετήσει τις διάφορες σκοπιμότητες, να εκφράσει κοινωνική διαστρωμάτωση, αξίες, προλήψεις και άπειρους κοινωνικούς προσδιορισμούς, περιέχοντας και μεταφέροντας πολυάριθμες κοινωνικές και ιδεολογικές πληροφορίες ακόμη και με τις πιο απλές φράσεις. Κατά κανόνα, τα στερεότυπα προκαταλαμβάνουν τη συμπεριφορά μας, δεδομένου ότι οδηγούν στην πρόκληση συγκεκριμένων κοινωνικών στάσεων, δηλαδή στη δημιουργία προδιαθέσεων που, κατά κανόνα, επηρεάζουν τις επιλογές του ατόμου και τείνουν να δημιουργούν συγκεκριμένη μορφή συμπεριφοράς απέναντι στις διάφορες ομάδες, αντικείμενα, αξίες, θεσμούς κ.ά. [...]

Ξεκινώντας από την αρχή ότι τα ΜΜΕ βρίσκονται σε προνομακή θέση από την άποψη της διαμόρφωσης της κοινής γνώμης και δύνανται να προβάλλουν πρόσωπα και αξίες αναγορεύοντάς τες σε πρότυπα, θεωρείται απαραίτητη η μελέτη της σύνδεσής τους με τη χρήση στερεοτύπων και την καλλιέργεια προκαταλήψεων. Ο δημοσιογραφικός λόγος δεν περιορίζεται στην άντληση βιωμάτων και γεγονότων από την πλευρά των διαφόρων κοινωνικών ομάδων. Παράλληλα, επεκτείνεται στον σχολιασμό αυτών των δεδομένων -συνά, μάλιστα, καθ' υπερβολή- με σκοπό άλλοτε να γίνει ο ίδιος περισσότερο θελκτικός -και επομένως εμπορικός- και άλλοτε διότι ενδεχομένως προσαρμόζεται προς επιταγές της ιδιοκτησίας του μέσου ενημέρωσης που τον μεταδίδει και επιδιώκει έτσι να διευκολύνει τη συντήρηση της ισχύουσας κατανομής δύναμης και πλούτου μέσα στην κοινωνία.

Κείμενο 2

[Οι Εβραίοι της πόλης των Ιωαννίνων]

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το διήγημα του Δημήτρη Χατζή (1913-81) «Σαμπεθάι Καμπιλής», από τη συλλογή διηγημάτων «Τό τέλος τής μικρής μας πόλης» (1963). Στο διήγημά του ο συγγραφέας αναφέρεται στην κοινότητα των Εβραίων στα Γιάννενα προπολεμικά, η οποία αριθμούσε περίπου τέσσερις χιλιάδες μέλη.

[...] Πλούσιοι και φτωχοί εΐταν όλοι τους μαζεμένοι γύρω άπ' τή Συναγωγή τους, εΐταν όλοι θρησκοι, κανένας δέν έπιανε φωτιά τό Σάββατο και κανένας δέν δούλευε τό Σάββατο. Πλούσιοι και φτωχοί, εΐταν όλοι τους ταχτικοί στή ζωή τους, παντρευόνταν άπό μικροί κ' εΐχαν όλοι τους ένα δεύτερο ρούχο, καλύτερο, για νά τó φορᾶνε τό Σάββατο, νά πᾶνε τó πρωί στή Συναγωγή τους και νά βγοῦνε τ' άπόγευμα νά κάνουν περίπατο. Οίκογενειακῶς. Όσοι μπορούσανε καθόντανε και στο καφενεΐο, πάλι οίκογενειακῶς. Πίνανε καφέ ή μία γκαζόζα, οί γυναΐκες τους τρώγανε μία βανίλια και τά παιδιά μοιραζόντανε τó λουκούμι πού κοβόταν στα δυό - δέν ντρεπόνταν πού τούς κοιτοῦσαν άπ' τά γύρω τραπέζια. Τήν Κυριακή τ' άπόγευμα ξαναβγαίνανε περίπατο, πάλι οίκογενειακῶς ή πηγαίνανε στο καφενεΐο και χασμουριόνταν ὡσπου νά περάσει κι αύτή - μιá μέρα άκόμα χαμένη.

Τέτοια ταπεινή, φρόνιμη και συμμαζεμένη εΐταν ή ζωή όλων τους.

Κι ὡστόσο μέσα στήν πόλη λέγανε γι' αύτούς πολλά και διάφορα πράγματα. Τούς φορτώναν ένα σωρό κουσούρια, κακίες κι άδυναμίες, πού τάχα έμεΐς δέν τΐς εΐχαμε - και πρώτα-πρώτα για τούς παρᾶδες πού τούς μαζώνανε δεκάρα-δεκάρα και πού τάχα έμεΐς τούς σκορπούσαμε. Γενικά τούς παρασταΐνανε σαν άνθρώπους παρακατιανούς, ράτσα τιποτένια και βρώμικια. Τούς λέγανε παλιόβριους και τσιφούτηδες. Οί μεγάλοι δέν τούς τó φωνάζαν μπροστά τους, μά σαν τύχαινε Έβραΐος νά βρεθεΐ μιá φορᾶ έξω άπ' τó παζάρι και τά όβραΐικα, στούς μακρινούς μαχαλᾶδες τής πόλης και τόν γνωρίζανε τά παιδιά, τρέχανε πίσω του και τού φωνάζαν τραγουδιστά!

Ούβριέ, παλιόβριε,
πού 'ν' ή κότα πόκλεψες...

Άνοησίες δηλαδή τών παιδιών και τών μεγάλων πού τά βγάζαν αύτά, γιατί οί Έβραΐοι πού 'χαμε μεΐς στή δική μας τήν πόλη δέν κλέβαν και προπαντός δέν κλέβανε κότες. [...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να απαντήσεις με την ένδειξη Σωστό (Σ) ή Λάθος (Λ) στις παρακάτω προτάσεις που αναφέρονται σε θέσεις του Κειμένου 1:

- α. Τα στερεότυπα είναι κρίσεις που διατυπώνονται ύστερα από σκέψη και ανάλογα με τις προσδοκίες των ανθρώπων.
- β. Η γλώσσα αναπαράγει στερεότυπα με τις πληροφορίες που μεταφέρει.
- γ. Τα ΜΜΕ δεν συνδέονται με την καλλιέργεια προκαταλήψεων.
- δ. Η πραγματική εικόνα αυτών που γίνονται θύματα των προκαταλήψεων αλλοιώνεται.
- ε. Ο δημοσιογραφικός λόγος είναι οριοθετημένος και αποτυπώνει αντικειμενικά τις εμπειρίες των διάφορων κοινωνικών ομάδων.

Μονάδες 10

2° υποερώτημα (μονάδες 10)

Η πρώτη παράγραφος του Κειμένου 1 οργανώνεται με τη μέθοδο του ορισμού. Να επιβεβαιώσεις με σχετικές αναφορές την παραπάνω άποψη (μονάδες 6) και να αιτιολογήσεις την επιλογή της συντάκτριας του κειμένου (μονάδες 4).

Μονάδες 10

3° υποερώτημα (μονάδες 15)

Η γλώσσα, ως μη κοινωνικά αθώα, έρχεται να εξυπηρετήσει τις διάφορες σκοπιμότητες, να εκφράσει κοινωνική διαστρωμάτωση, αξίες, προλήψεις και άπειρους κοινωνικούς προσδιορισμούς, περιέχοντας και μεταφέροντας πολυάριθμες κοινωνικές και ιδεολογικές πληροφορίες ακόμη και με τις πιο απλές φράσεις.

Να χαρακτηρίσεις το ύφος λόγου στην παραπάνω περίοδο λόγου του Κειμένου 2 με έναν από τους παρακάτω προσδιορισμούς (μονάδες 5) και να τεκμηριώσεις την επιλογή σου με δύο σχετικές γλωσσικές αναφορές από το απόσπασμα (μονάδες 10).

1. ειρωνικό
2. πληροφοριακό
3. επικριτικό

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 30)

Στο πλαίσιο μιας συζήτησης στην τάξη σας για τον αρνητικό ρόλο που μπορεί να έχουν τα ΜΜΕ στη διαμόρφωση των σύγχρονων κοινωνιών, διαβάσατε το κείμενο της κ. Νικολέττας Τσιτσανούδη-Μαλλίδη. Με αφορμή το κείμενο αυτό και αξιοποιώντας τις πληροφορίες που σας προσφέρει, αποφασίζετε να συντάξετε μία διαδικτυακή ανάρτηση στην ιστοσελίδα του σχολείου σας στην οποία, αφού διατυπώσετε τις απόψεις σας για την αρνητική επίδραση των ΜΜΕ σε κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο, στη συνέχεια προτείνετε στους συνομηλίκους σας τρόπους με τους οποίους μπορούν να προστατευθούν από αυτή. (350-400 λέξεις)

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 20)

1° υποερώτημα

Ποιο είναι το ρηματικό πρόσωπο που αναδεικνύει τον τύπο του αφηγητή στο απόσπασμα; Να αιτιολογήσετε τη λειτουργία του.

Μονάδες 10

2° υποερώτημα

Να ερμηνεύσετε τη λειτουργία της μονής παύλας στο παρακάτω απόσπασμα:

«- και πρώτα-πρώτα για τούς μαζώνανε δεκάρα-δεκάρα και πού τάχα έμεις τούς σκοπούσαμε.»

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να παρουσιάσεις και να ερμηνεύσεις με σχετικές αναφορές του αφηγητή τη στάση των κατοίκων απέναντι στους Εβραίους στο Κείμενο 2. Η απάντησή σου να εκτείνεται σε 100 – 150 λέξεις.

Μονάδες 15

Ευχόμαστε επιτυχία!!!